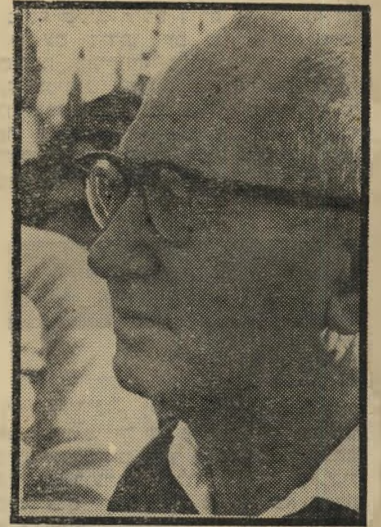


שלימה, ששרת אנשים בבקורות-מפתח, באמצעים בלתי-מקובלים. שבא: "כל מי ששמע את בני נואם מצוין את כישו רון הדיבור הגדול שלו. הוא היה אורטור, רב עממו, המשלב סיפור מעשה ופילוסופיה ותוכחה ודברי מוסר ונביעות גם יחד." בראיון שהעניק מרשק לעיתונאי, סיפר כיצד התגייס לפלמ"ח: "עסקתי בגויס. אמרו עלי: בני גויס גויס גויס — עד שגייס את עצמו." סיפור על מרשק המגייס: "מנהל גימנסיה אחר ניסה לגרש את המגויסים האלמוניים, קרא לשרת וציוויה לפלמ"ח. השרת התיכנה הסתכל על בני ועל זיק ואמר: "אני לא יכול, הם מדברים לשם שגויס..."

עם התפתחותו והתחזקותו של הפלמ"ח הפך בני אחת הדמויות המרכזיות והמיוזמות של האגדות האמיתיות של בני מרשק. מספרת על הולדת בנו, כאשר היה בקורס מ'מים בג'וערה, תחת פיקודו



פול מרשק המפקדים יחפו, הטוראים יטונו

של יגאל ירון. הוא נתבקש לנסוע הביתה: "בני אמר: לא, הוא לא יפסיד אימונים. נצר מסר את תשובתו ליגאל ירון והוא קרא אליו את בני ואמר: 'אתה מקבל פקודה לנסוע הביתה'. לא היתה ברירה לבני, נסע ערב חזר כבוי קר. שאלו הכנות: 'בני, רק ערב אחד — השתגעתי?' ובני: 'הכל בסדר' ומיד התחיל לספר חרשות, שכן הוא הספיק להיות גם בוועד הפועל ובמטה הפלמ"ח..."

בקיץ 1944, כאשר הופכת תשע הפלמ"ח גות של הפלמ"ח לארבעה גדודים, הופך בני מרשק רשמית למטפל בענייני תרבות של הגדוד הרביעי. אחת האגדות מאותה תקופה מספרת: "פעם בא לפלמ"ח ג'ר' בבית-השיטה ושם עסקה בענייני תרבות נערה אחת, מכובשות-הלב המפורסמת של הפלמ"ח, והנה, תוך כרי נאומי העכירה אליו פתק: 'בני, הערב אחרי ההרצאה, אני רוצה לדבר איתך'. נמר את הנאום מה, יצא מחוץ למחנה ושם סיפרה לו היפה ואמרה: 'צריך ליגייס פקודה בשביל הפלמ"ח. ואז — כך פועל הפיפור — התפרץ: 'בני רק פולטרונק?! רק קצין תרבות?! בני גם בן-אדם, גם גבר!'"

בני מרשק הוא מהדמויות אותן העלה חיייו בספרו החדש, 'אני רוצה לדבר איתך'. הוא מופיע תחת השם 'דני שרמק' (היסוד: שרמק — מרשק). את אחד מנאומו מתאר גורי: "הגיע תורו של דני שרמק לשאת את דבריו. תורה זה נאום גדול. מה גדול? גדול זה לא מילה! לעיתים חוקות אתה שומע נאום מים כאלה... כל ארץ-ישראל הקשיבה לדבריו החוצצים להבות ולרגע, האמינו לי, חשבתני, כי הנה נקבעים השמיים, כי מילותיו של דני שרמק, אלה המילים הנפלאות והכובדות, היו לקם ולכש פים... ובעדות לשלמה שבא מוסיף גורי: 'בני היה נאה אתו הפיר. הוא רץ אחרי סבנקין. בניגול אחר היה רץ אחרי רבי גדול..."

במילחמת השחרור היה בני מרשק פולטרונק וקצין המרגמות בגדוד, הפור-צים. כאשר מאנשי הפלוגה של אורי-בנארי נותרו רק כעשרים איש, הם ביקשו חופשה. מפקדם יוסף פלמ"ח קיץ לא הצליח לשכנעם. בעדותו מספר טבנקין: "אני הסברתי לאנשים את חוסר הברירה, את הצליחה להמשיך במלחמה. בני ככלל לא דיבר על ההכרעה, הוא אמר שאנחנו נצמימים את הציונות. הוא לא עמף את דבריו בפיוס. הוא אמר להם מרשק קשה: תקבלו חופש אחרי ש' תכבשו את רבת-עמון..."

פרק אחר, החושף את אחד הצדדים הלא-ידועים של הפלמ"ח, מביא יוסף פלמ"ח טבנקין: "כשבכשנו את קולוניא פשוט לחברים אחרים, אמנם מעטים, בכיוה. בני ראה בכך איבוד צלב אדם. לא שקט ולא נת, עד שהאנשים, כולל מפקדם, הובאו למישפט. בירא-אל-האווה הרג את הלוחמים ערבי וכן לאחרי הקרב. לא היה הכרח כהרג זה ולבני בני, כיוון שלא היה הכרח בכך — זה היה רצח; הוא הברא את האיש למישפט וזה נשלח לבית-הסוהר. את המלחמה — אמר — יש לעשות עד תום, אבל לאחריה — כל הרג, כיוה, הם הטא, איבוד צלב הלוחם, סכנה ללוחם..." במקביל היה בני מרשק אבי הקריאה: "המפקדים יחפו — הטוראים יטונו..."

מרשק היה גם מגיבורי הקרב על מיגור סן-סימון בקטמון, שם נפצע. על כך ספד לו רמטכ"ל מילחמת יוסף-הכיפורים, דוד אלעזר: "מי מלחמו הראל כי תשי"ח לא יזכור את בני המעורר בימי המצור, ומלחמו להילחם בכוח האמונה יותר מאשר ממרות הפקודה. ומי מכובד ש' קמרון לא יזכור את בני, הפצוע בשפתיו, תולש את תחבושתו מעל פיו כדי לדבר על הלוחמים..."

כאשר פורק הפלמ"ח יצא בני מרשק נגד הגזירה: "הוא פנה לבחורים שיכ' תבו, מבתבים אישיים' לבן-גוריון נגד הפירוק (כדי לא לפגוע בחוקי הצבא הארצתיים על פעולה מאורגנת-משו' תפת)..."

הפרקים האחרונים בספר עומדים ב-סימן הניסוח המאופק, מספר שבא: "בני היה כאותו מתופף במילחמות העתידות שהיה רץ עם הלוחמים ומעוררם לקרב. בשעה שהיתה מילחמה-שליממש היה פולטרונק של בני גדול; משתמה המלחמה המשיך לתופף, לעורר ולהזעיק לקרב. מככים היתה רגיעה, אמונית או מדומה, ובני, שהמשיך לתפוף ולזעק, נראה ב' עתים מזור... והוא המשיך לשרת במי-לואים למרות גילו המתקדם. שירת ב' מיבצע קדש, ועבר קורס צניחה שבמהלכו שבר את הרגל. 'כבר התקרב לגיל שישים. המחשב של המפקד' הוציא מדי פעם את הכרטיס שלו, שכן אנשים בגילו כבר משוחררים אפילו מהג'א. ואילו הוא התעקש להמשיך במשרות הקרבי ויהיה חותם כל פעם מחדש על התנדבות ו' רמטכ"ל הולך היה מוסר — כך אמרים — לרמטכ"ל הכא: את בני צריך להתי-זיק!..."

פרק חיייו האחרון של בני, הוא פרק פעילותו למען ארץ-ישראל השלימה. זהו פרק שמחבר הספר, שלמה שבא, ניסה לצמצמו-שכן בעצם צירוף הפעילות הזו לשרת הישגיו של האיש נעשה אקט של פיות ניכר באגדת האיש, אגדה שלא עמדה במבחן הריאליזם הפוליטי היומיומי. מעבר לכך היה בני מרשק אחד הסמלים הגדולים של דור שאיננו עוד. דור של נושאי הדגל לפני המחנה.

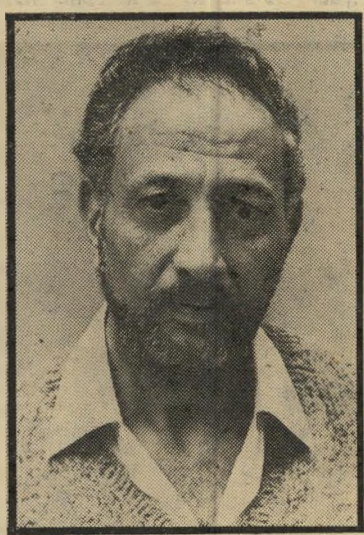
מקור

שחורצ'יק

אחד מקטעי הספרות בעלי גימה גזעית חמורה ביותר, שנכתב אי פעם בתולדות הספרות הישראלית הוא הטע

מתוך הפרק שבע שנים בספר במו ידיו של משה שמיר \* בקטע זה מספר שמיר על גיבור/אחי אלק, ההופך למפקד של צעירים שהובאו משכונות העוני של תל-אביב לשרת בפלמ"ח. בין השאר כתב שמיר: "מילחמה גדולה עשה על נמילת-צפורניים. מן הצמח הזה נתגלו לו כמה גידולים שהיה בהם כדי לסמור את השיער. הגועים מכל היו שניים" שלושה אשר במקצועם האזרחי היו פרחי-גלברם. הללו מיפחו במשך שנים את ציפורני ורתיהם: הירדון, עיגלון, שיפ' צון השמרון מכל מישמר. מראהו של גידול זה החי מעורר כאלים גועל מוחשי, גופני, ונאלץ לנשור שפתיו ולשתוק, עד שהחלט כי מסוגל הוא כבר להעביר פד זה על העולם. המלאכה לא היתה קלה כל-יכך. צירוף היה להשיג להם מספרים לשם אותה נמילה, צירוף היה לבדוק את כפותיהם לאחר-מעשה — ואילו פרחי-הגלבים נלחמו על שימור ציפורני-שיפור חיהם כאילו נשמתם היא השוכנת בהן. המלחמה היתה מתרשה, ואף על פי שהיה הניצחון לצידו — הבחין אלק כי הולך ונוצר חרץ של חשדנות בינו ובין אנשיו. לכן דחה את שאר מיל-חמותיו (ובחן המלחמה נגד הכלוריות משותות-השימ' עד עת מצוא...)"

באחרונה פירסם אהרון אלמוג רומן בשם שבוע בתשי"ח\*\*, שהוא בבחינת תגור בה ספרותית וערכית מהממת למדי לתי-אורו המייצג הגועני של שמיר, כפי שהובא בבחן ידיו. סיפורו של אלמוג מתאר את אבשלום רב, נער תל-אביבי יליד כרם-התימנים, המשמש בשלב רא-שוני של חיו כשליח במישור של עורכי-דין, ומחליט להתגייס לפלמ"ח. הוא עובר חוויה של אהבה סוערת עם בת-מושב מן העמק, הוא נשלח ללוות שיירות ממיקווה-ישראל לירושלים דרך שער-הגיא, שם הוא נהרג. סיפורו של אלמוג תפור בפשטות של שמונה פרקים ואפי-



סופר אלמוג חומר אנושי טוב

לוג, ובהם רבדים לשוניים, תרבותיים, מילחמתיים וחוויתיים, ההופכים את ה' מירכב הספרותי הזה לאחד המעולים שראו אור באחרונה.

\* משה שמיר — במו ידיו (פרקי אלק). הוצאת ספרית פועלים; 252 עמודים (כריכה קשה).

\*\* אהרון אלמוג — שבוע בתשי"ח; ספרית תרמיל; בעריכת ישראל הר; 141 עמודים (כריכה רכה).

מחומר אנרטי טוב. אלה היו בני עיר מן הפרכרים, חפרי חינוך ציוני פוגיאי-ליסטי... ואלמוג ממשיך ומגדירים: "הם לא השתייכו לשום הכשרה, משום שלא היו יוצאי תנועת-נוער כלשהי. וכיוון ש' באותם ימים אי-אפשר היה בפלמ"ח כלי תווית של היכר וזיהוי, החלו לקרוא להם, דרך לצון, הכשרת מוסיסיפי..."

שבוע בתשי"ח הוא סיפור-מלחמה הי עולה בספרותיות שבו, בתימצות, ביכולת התיאור ובאמינות הלשונית על ספרים אחרים שראו אור באחרונה על מילחמת תשי"ח. יש בו תיאורים כמו: "קום" אומנם המשווריינים האלה, מלכודת-מיות במתנועת. אני לא נכנס לשם, גם אם תהרגו אותי. רוצה למות על משאית פתוחה, כפנים? רוצה לראות את אל-הים לפני מותי. רוצה לראות את השמיים, את העצים, את הגבעות..."

הנפש הפועלת של הסיפור אבשלום חם, שהוא פיליו של המחבר אלמג, משמש, כאמור, כמלווה שיירות לירושלים אבשלום שרוע לו על השקים, ואחד ממפקדיו מעיר לו: "הי, אתה שם, שחורצ'יק? צעק אל אבשלום — כנס למשרדיון..."

אהבה ומילחמה מעוכים זה בזה ב' שבוע בתשי"ח. בתיאור ובהגיג, כאשר החוויה האישית של הלוחם הופכת בסיפור למרכזית. השיירה נכנסת לשער-הגיא: "אבשלום תם דרך את הסמן שבידו. הי שקט הזה ששרר בווארי לא מצא חן בעיניו..." אבשלום אפילו לא זכה להיות גיבור. נהג אחת המכונות נלכד במוכר-הכדור שפילה את חוהו, הדפו לאחור והחזירו למקומו. הוא צנח אחרת ונשכב פרקן כשגבו על השקים... אך הוא נשאר כפי שהיה שרוע על השקים כמי רומי המכונת, כמי שגמר אומר להשתוף בשמש הנעימה של חודש אדר. יא יא-יאמאני; ילען אבוק, תוריד כבר את הראשי — צעקו לו מאחת המכונות שמתחור... איש לא שיער שהיא נפגעת מהבטת פניו אי-אפשר היה להכין זאת..."

השיירה המשיכה בתנועה למרות ה' יריות מההרים שליד שער-הגיא, והזיות המות והחיים של אבשלום תם החלו להתערפל: "אבשלום חש חום מופלא מתפשט באכזרי גופו. בדומה לחום המופ' לא שחש בקירבתה של זוהרה, כאשר היה מחזיק בה תרשק לשפתיה. הוא הרת את ריח גופה וחש את חלקות ירכיה ולפתע רעדה ידו כפי שרעדה באו' תו לילה כאשר ליטף את שדיה לראשו' נה... דמיו התרוננו בו והתרוצצו, ודומה היה שהם רוצים לפרץ מוחבו החוצה מרוב חדווה. עכשיו חש כקילוה חם בחוזה וראה את חולצתו מאדימה. אחרי כך ראה את הכביש המתפתל בדמות נהר שתור זורם מולו וחשכו עיניו..."

ותברתו זוהרה שומעת במיקווה-ישראל את קריינית קול ירושלים, המספרת על השיירה שהצליחה, "פלסם לה דרך לירושלם. לכוחותינו שבעה הרוגים ועשרים פצועים..." תחושתה אכן מתאמת. ליד אבויגוש קורא מישוה: "וואלק, יא ריכב, בוא מהר, הביא אתך שק שלא יתלכלך הקמת בדם. יא חראם, איזה כחור, ילד, ילען אבו אבוהום, תראה איזה ילד הרגו לנו..." והשורות האחרונות של שבוע בתשי"ח הן: "ברשמות ענף ההיסטוריה של מישור-הביטחון נאמר שאבשלום תם נהרג בארץ תשי"ח (משום מה נשמט יום מותו המדויק) כשערה הגיא, ליד המשאיות העליונות, כפעולה קרבית לאבטחת הדרך לירושלים. לאחר מותו הועלה מדרגת טוראי לדרגת מפקד' כיתה. הודעה על כך נשלחה למישפחה."

שבוע בתשי"ח הוא רומן המביא אל הס' חוויה אישית, חוויה שעברה במיצרף הספ' רותי והפכה ליצירה מלאה ומגובשת כדי לכה. דומה לי בימים אלה, כשמילחמת תשי"ח התחילה להראות מבעד למשקפה של נתיבה בן-יהודה, בספירה התי-עודיאיש 1948 — בין הפירות, אין ספק כי בשטח ההפקר המילולי שבין התיעוד האישי של בן-יהודה והתיעוד הספרותי של אלמוג, מצוייה לה החוויה האמיתית והאבודה של דור תשי"ח. דור שטרם מצא לו את המתאר הספרותי השלם שלו.